

Yttrande Gemensamt ansvar - en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning SOU 2020:33

Om Kunskapsskolan

Kunskapsskolan i Sverige AB driver grundskolor, gymnasier och företags- och vuxenutbildning under namnen Kunskapsskolan, Kunskapsgymnasiet och SkillEd. Utbildningarnas viktigaste kännetecken är den pedagogiska modellen med en personligt utformad utbildning som ger kunskap och förmågor för framtiden.

De första skolorna startades år 2000. Kunskapsskolan har 28 grundskolor, 1 resursskola och 7 gymnasier med totalt ca 14 500 elever.

Kunskapsskolan i Sverige ingår i ett internationellt nätverk av skolor runt om i världen med fler än 30 000 elever som följer hela eller delar av Kunskapsskolans pedagogiska modell, the KED Program. Kunskapsskolan ägs av grundaren Peje Emilsson med familj.

Övergripande kommentar

Kunskapsskolan avstyrker utredningens förslag utifrån övertygelsen om att staten inte ska begränsa ungdomars livsval. Gymnasieelever måste ha möjlighet att välja utbildning efter intresse, motivation och framtidsplaner. Gymnasiet ska lägga grunden för ett livslångt lärande och en framtida arbetsmarknad som ingen vet exakt hur den ser ut. Utredningens förslag går tvärtemot undersökningar om vad unga tycker är viktigt när de väljer gymnasium; att följa intresse och ha många dörrar öppna.

Kunskapsskolan framhåller också att det inte är ett problem att vissa gymnasieprogram har ett innehåll utöver det som ingår i det ordinarie kursutbudet. Om det kan öka elevernas motivation är det enbart något positivt som kan göra att fler lyckas bättre med sin gymnasieutbildning.

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

6 Förslag om planering och dimensionering

6.1.1 Det behövs nya principer för planering och dimensionering av utbudet i gymnasieskolan

Utredningens förslag: När huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa ska betydande hänsyn tas till både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget. Kunskapsskolan är av uppfattningen att elevernas önskemål och val av gymnasieutbildning bör vara överordnat statlig styrning av utbildningsutbudet i en given region. Utredningen verkar se problem med att vissa yrkesprogram erbjuder profiler som till sitt namn inte matchar en i dagsläget tänkt arbetsmarknad, trots att utbildningen till största del följer programmets struktur. Profileringen av ett visst program tenderar att öka elevernas lust att lära, och oavsett profil får eleverna en utbildning att bygga vidare på. Detta bör vara en högre prioritering än matchning mot arbetsmarknaden inom något år. Eleverna lär för livet och en arbetsmarknad som finns på såväl kort sikt som mycket lång sikt.

Utredningen ter sig ha en något märklig grundsyn att eleverna inte förstår sitt bästa och därmed väljer "fel" utbildning och att skälet till detta felaktiga val är huvudmännens marknadsföring. En förstärkt och välutvecklad studie- och yrkesvägledning i grundskolan bör vara en bättre lösning på dessa eventuella brister i elevernas förmåga att välja utbildning.

Det sagda hindrar dock inte att det finns goda skäl att ta fram prognoser för utvecklingen av arbetsmarknaden eller ett frivilligt samråd kring utbildningsutbud och dimensionering av platser. Likaså är det av stor vikt att nivån och inriktning på programmets ämnesundervisning är relevant och av sådan kvalitet att den möjliggör fortsatt studier på högre nivå eller fortsatt förkovring inom ett specifikt yrke.

6.2 Enskilda huvudmäns roll stärks i den regionala infrastrukturen för utbildning

6.2.1 Enskilda huvudmän ska bidra till ett ändamålsenligt utbud

Utredningens förslag: Vid prövning av ansökningar om nya godkännanden ska Skolinspektionen ta hänsyn till eleverns efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov. För att godkännande ska lämnas ska också följderna beaktas för gymnasieskolor med offentliga och enskilda huvudmän som ligger inom det område där den fristående skolans elever huvudsakligen förväntas komma ifrån. Vid bedömningen av om ett godkännande ska beviljas ska det även beaktas att ett godkännande inte negativt påverkar ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser i området.

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

Kunskapsskolan avstyrker förslaget. Utredningen framhåller tydligt att lika villkor ska gälla mellan huvudmännen. Förslagen går dock i en annorlunda riktning. Kommunerna kan i samverkan välja att öka eller minska utbildningsutbudet och platserna utifrån överenskommelser. En fristående huvudman som söker godkännande hos Skolinspektionen ska dock bli godkänd endast utifrån en statlig syn på behoven av utbildningen, genom de planeringsunderlag som Skolverket ska ta fram. Här bildas en mycket tydlig barriär för en fristående skolhuvudman att bli godkänd för någon form av utbildning som redan ges i kommunsamverkan.

Utredningen missar vidare helt frågan om med vilken kvalitet en utbildning bedrivs och riktar helt in sig på frågan om antal platser. Att enkom se till hur många platser en viss utbildning ska erbjuda riskerar att cementera skolor med lägre kvalitet, om än med lägsta godtagbara kvalitet, vilket i förlängningen kan medföra att eleverna inte utvecklar så goda kunskaper som de annars hade kunnat. Kunskapsskolan är av uppfattningen att en konkurrens mellan skolor bidrar till att förbättra utbildningskvaliteten hos alla skolhuvudmän.

6.2.2 Enskilda huvudmän är en del av det regionala utbudet

Utredningens förslag: Vid bedömningen av om ett allsidigt urval av nationella program och inriktningar erbjuds i kommunen får kommunen även ta hänsyn till de utbildningar som erbjuds av enskilda huvudmän med skolenheter som ligger inom det primära samverkansområdet.

Kunskapsskolan tillstyrker förslaget.

6.3 Bedömning av behov av gymnasial utbildning

6.3.1 Skolverket ska ta fram regionala planeringsunderlag om behovet av gymnasial utbildning

Utredningens förslag: Skolverket ska få i uppdrag att kontinuerligt ta fram regionala planeringsunderlag för utbudet av utbildning. Underlagen ska fungera som stöd till huvudmännen för gymnasieskolan och komvux i deras arbete med planering och dimensionering av nationella program samt programinriktat val och yrkesintroduktion, utformade för en grupp elever och av sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå. Vidare ska Skolverket stödja huvudmännen genom analyser av elevers efterfrågan och behov samt arbetsmarknadens behov och av hur planeringen av utbudet kan främja effektiv användning av samhällets resurser. Flera myndigheter med befintliga uppdrag om analys och prognoser om arbetsmarknaden ska få i uppdrag att förse Skolverket med analyser av arbetsmarknadsbehoven på regional nivå som ska användas i planeringsunderlagen. Uppdraget ska även inkludera att Skolverket ska föra regionala dialoger med de huvudmän som ingår i området för planeringsunderlaget, både gällande gymnasieskolans utbud och

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

utbudet av sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå. Detta ska delvis regleras i förordning.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget. Skolverket kan visserligen ta fram underlag för hur de ser på behoven av vissa utbildningar, men detta bör snarare ligga till grund för en mer utvecklad studie- och yrkesvägledning till eleverna än styra utbudet av utbildningar. Vi ställer oss tveksamma till Skolverkets förmåga att kunna förutse arbetsmarknadens framtida behov på nationell eller regional nivå i en tid när arbetslivet förändras i en högre takt än någonsin tidigare. Det föreslagna systemet risker skapa ett utbildningsväsende som blir trögrörligt och byråkratiskt i en tid när det omvända är vad som behövs.

6.3.3. Skolhuvudmännen ska rapportera sitt planerade utbud till Skolverket

Utredningens förslag: Varje huvudman för gymnasieskola ska rapportera planerade studievägar och planerat antal platser på respektive studieväg.

Kunskapsskolan tillstyrker förslaget delvis. Samordning och transparens gynnar alla parter. En rapportering som innebär trögrörlighet och bristande flexibilitet är dock skadlig.

6.3.4 Huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna ska förbättras

Utredningens förslag: När en huvudman informerar ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildning ska huvudmannen tydligt ange vilket nationellt program och eventuell nationell inriktning utbildningen utgörs av. Om introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion anordnas för en grupp elever ska huvudmannen tydligt ange vilket nationellt program eller vilket yrkesområde som utbildningsplanen är inriktad mot. Informationen ska också innehålla uppgifter om utbildningens arbetsmarknadsutfall om utbildningen är ett yrkesprogram. Om det är ett högskoleförberedande program ska det även framgå hur stor andel av tidigare elever som studerat vidare och inom vilka sektorer av högre utbildning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om informationen.

Kunskapsskolan tillstyrker förslaget i så måtto att huvudmännen informerar ungdomar och vårdnadshavare om program och inriktningar på utbildningen. Kunskapsskolan avstyrker dock att informationen ska omfatta uppgifter om arbetsmarknadsutfall samt hur stor andel av tidigare elever som studerat vidare och vad. Redan idag finns omfattande information vad olika program leder till för behörighet till vidare studier. I dialogen med studie- och yrkesvägledare står elevens tankar kring möjliga framtida yrkesval självklart i centrum. Det bör dock vara en statlig uppgift att informera om olika utbildningars arbetsmarknadsutfall och utfallet för högre studier på generell nivå.

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

6.3.6 Det nationella uppföljningssystemets insamlade uppgifter måste kunna offentliggöras på skol- och huvudmannanivå

Utredningens bedömning: Regeringen bör skyndsamt tillsätta en utredning för att föreslå en förändrad lagstiftning för sekretessbestämmelser som rör uppgifter i skolor med enskild huvudman.

Kunskapsskolan tillstyrker förslaget och kan samtidigt konstatera att frågan redan är föremål för hantering.

6.4 En gemensam antagningsorganisation ska införas

6.4.1 Alla skolhuvudmän i gymnasieskolan ska ingå i en gemensam antagningsorganisation

Utredningens förslag: Antagningsorganisationen ska vara gemensam för gymnasieskolan anordnad av kommuner, regioner och enskilda huvudmän. Den ska omfatta alla skolenheter inom minst ett primärt samverkansområde. Om undantag från kravet på samverkansavtal har föreskrivits får antagningsorganisationen i stället vara gemensam i den aktuella kommunen.

Kunskapsskolan tillstyrker förslaget delvis. De antagningsenheter som redan i dag finns fungerar väl. Vi kan inte se att det här krävs någon förändring i den delen. Eftersom Kunskapsskolan avstyrker de framtvingade samverkansområdena och tänkta ramtilldelningen, anser vi heller inte att det finns behov av någon ny antagningsorganisation.

6.6.2 Skolverket ska besluta om regionala ramar för utbudet på gymnasial nivå

Utredningens förslag: Skolverket ska regelbundet besluta om regionala ramar för gymnasieskolan och komvux för en viss tid. Ramarna ska omfatta ett primärt samverkansområde eller en kommun om undantag har föreskrivits. Ramarna ska innefatta utbildningar som tillsammans ger ett brett utbud. Besluten ska omfatta delar av gymnasieskolan och komvux hos samtliga huvudmän. För gymnasieskolan ska ramarna ange antalet platser som ska erbjudas inom samverkansområdet på de nationella programmen, och på introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion, som är utformade för en grupp elever, och avse en eller flera antagningsomgångar. Vid behov ska även ramar för de nationella inriktningarna anges. För programinriktat val och yrkesintroduktion ska det anges vilket nationellt program respektive yrkesområde utbildningen är inriktad mot. För komvux på gymnasial nivå ska ramarna ange inom vilka yrkesområden som sammanhållen yrkesutbildning ska erbjudas och avse ett eller flera kalenderår. Vid behov ska ramarna även ange omfattningen av yrkesområden och vilka nationellt fastställda sammanhållna yrkesutbildningar som ska erbjudas. Det ska också vara möjligt för Skolverket att i samband med ramarna besluta om riksrekrytering för specifika sammanhållna yrkesutbildningar av nationellt intresse och för regeringen att meddela

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

föreskrifter om villkor för att en viss sammanhållen yrkesutbildning ska kunna bli riksrekryterande. Ramarna ska göras utifrån en bedömning av elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov, regionalt och nationellt. Betydande hänsyn ska tas till både elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov. Undantagsvis får en regional ram gälla för en enskild kommun. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur ramen ska utformas och uppföljning av ramarna.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget i sin helhet.

Kunskapsskolans uppfattning är att förslaget helt går i en riktning som motverkar en flexibel utbildning som utgår från elevers efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Förslaget riskerar i stället att leda till en omfattande byråkrati som i sig är kostnadsdrivande både på regional och nationell nivå. De kostnader som förslagen i betänkandet för Skolverkets regionalisering och övrigt, är oöverblickbara. Här syftar resurserna i stället till att skapa en massiv statlig överbyggnad som Kunskapsskolan inte anser kommer leda till önskat resultat utifrån syftena med utredningen.

Utredningen har pekat på framförallt de kommunala utbildningsanordnarens oförmåga att organisera sin egen undervisning på ett kostnadseffektivt sätt. Det kan mycket väl vara så, men någon sådan kritik kan knappast anses ha riktats mot de fristående utbildningarna - snarare tvärtom - eftersom de redan idag har fått sitt godkännande utifrån att de inte påverkar skolväsendet i regionen negativt.

De beskrivningar som anges i exempel i utredningen avser kommuner som organiserar utbildning som varken har elefterfrågan eller arbetsmarknadsutfall och kräver höga ersättningar från varandra. För detta blir fristående skolor lidande och tvingas in i ett system som i grunden inte berör de fristående huvudmännen.

Ramarna riskerar också att låsa fast utbildningarnas kvalitetsambition på en lägre nivå. I och med att platser fördelas i ram, är det inte nödvändigt för huvudmännen att utveckla undervisningen och utbildningen på ett sätt som är en framgångsfaktor för både elevers och huvudmäns resultat. När Skolverket ska fastställa ramarna är det inte utbildningarnas kvalitet som avgör, utan endast byråkratiska bedömningar utifrån det insamlade underlaget. Vi kan inte se att förslaget på något sätt gynnar vare sig elever eller arbetsmarknad.

6.6.4 Kommuner och huvudmän för utbildning ska få lämna synpunkter innan Skolverket beslutar om ramar

Utredningens förslag: Innan en ram beslutas ska offentliga och enskilda huvudmän få yttra sig över de omständigheter som ska ligga till grund för beslutet.

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

Kunskapsskolan avstyrker förslaget om ramar för dimensionering och planering i gymnasieskolan och därmed som en effekt av det även möjligheten för enskilda huvudmän att få yttra sig om dessa.

6.6.5 Kommunerna ska följa de regionala ramarna för utbildning i gymnasieskolan

Utredningens förslag: Kommunen ska bestämma vilka utbildningar som ska erbjudas i gymnasieskolan och antalet platser på dessa enligt den ram som beslutas för det primära samverkansområde som kommunen ingår i. Utöver detta ska kommunen, när den bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas i kommunen och antalet platser på dessa, ta hänsyn till ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov. Betydande hänsyn ska tas till samtliga dessa omständigheter.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget om ramar för dimensionering och planering i gymnasieskolan och därmed som en effekt av det även detta förslag.

6.6.6 Enskilda huvudmän för gymnasieskola ska ges godkännande i förhållande till utbildningsbehoven

Utredningens förslag: Vid godkännande av enskilda huvudmän som avser gymnasieskola ska ett högsta antal utbildningsplatser framgå. Antalet platser ska rymmas inom den beslutade ramen och bestämmas med hänsyn till befintligt utbud och med ledning av de omständigheter som ska beaktas vid prövningen av ett nytt godkännande av en enskild huvudman för en gymnasieskola. Det högsta antal utbildningsplatser som ett godkännande avser får ändras. En sådan ändring får göras om antalet platser för den aktuella utbildningen i det område där den aktuella skolenheten ligger har ändrats i ett beslut om ram eller om det finns särskilda skäl. Ändringen ska göras proportionerligt i förhållande till befintligt antal utbildningsplatser för respektive huvudman och ramen, om inte särskilda skäl föranleder en annan bedömning. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ska hänsyn tas till

- 1. brister som framkommit vid tillsyn,*
- 2. ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser, och*
- 3. elevers efterfrågan.*

Kunskapsskolan avstyrker förslaget. Förslaget innebär att en viktig princip för fristående utbildningar frångås, efter att ha förtydligats i skollagen från 2011, nämligen att ett godkännande för en fristående utbildning hittills inte kunnat begränsas i antal elever. Det har gett ett incitament för investeringar i skolan, liksom skäl för att hålla hög kvalitet på utbildningen. En fristående skola har hela tiden varit tvungen att förtjäna sina elever. Att bedriva en fristående skola innebär ett risktagande där fortlevnaden hänger på elevers val av utbildningen. Genom förslaget riskerar fristående skolor att fråntas dessa incitament för en god utbildning.

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

Fokus förflyttas från elevers efterfrågan på utbildningen, till en byråkratisk och statlig syn på dimensioneringen. En fristående huvudman riskerar därmed att med mycket kort framförhållning inte bli tilldelad de platser som krävs för att bedriva utbildning på ett långsiktigt sätt, något som skollagen annars kräver för ett fortsatt godkännande. Därmed riskerar skolan att Skolinspektionen drar in godkännandet och utbildningen tvingas lägga ned helt. Ett fastställande av en ram minskar en fristående huvudmans möjligheter att bygga vidare och utveckla en välfungerande verksamhet, som i stället riskerar att stagnera. Dessutom riskerar de bristande möjligheterna att kunna påverka verksamhetens utbyggnad att minska investeringsviljan i fristående skolor.

6.6.7 Befintliga enskilda huvudmän för gymnasieskola ska få nya godkännanden genom en förenklad prövning

Utredningens förslag: Ett godkännande av en enskild huvudman för gymnasieskola ska upphöra att gälla för utbildning som påbörjas höstterminen 2026. Efter ansökan av en redan godkänd enskild huvudman får Skolinspektionen genom en förenklad prövning besluta om godkännande enligt de nya bestämmelserna. Det ska meddelas föreskrifter om den förenklade prövningen i förordning. Befintliga huvudmän ska anmäla till Skolinspektionen om de vill ha ett förnyat godkännande och hur många platser huvudmannen kan anordna. Ett förnyat godkännande ska bara få avse samma utbildning och samma skolenhet som det tidigare godkännandet avsåg. Befintliga huvudman ska beviljas ett nytt godkännande om det inte finns särskilda skäl för att förnyat tillstånd inte ska ges. Med särskilda skäl avses att det finns skäl som för återkallelse. Någon annan prövning enligt bestämmelserna om godkännande ska inte göras. Vid fördelningen av platser som ska göras ska platserna fördelas proportionerligt utifrån det antal utbildningsplatser som den enskilda huvudmannen hade vid den närmast föregående antagningsomgången i förhållande till den ram som har beslutats. Beslutet om nytt godkännande ska få överklagas enligt bestämmelser i skollagen.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget som en konsekvens av att vi avstyrker utredningens huvudpunkt. Vi anser inte att tillstånd ska kombineras med en begränsning av antalet elever och, som framgått tidigare, inte heller att Skolverket ska tilldela ramar för antalet elevplatser.

7 Förslag om finansiering och resursfördelning i gymnasieskolan

7.2.2 Interkommunal ersättning för gymnasieskolans elever ska, liksom bidrag till enskilda huvudmän, utgå ifrån budgeterade kostnader

Utredningens förslag: Interkommunal ersättning för elever som antagits på ett nationellt program eller programriktat val ska baseras på budgeterade kostnader för det kommande

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

kalenderläsåret Med budgeterade kostnader ska antingen avses hemkommunens kostnader för motsvarande utbildning eller anordnarkommunens självkostnad. Detta ska regleras i förordning.

Kunskapsskolan har inga synpunkter på förslaget.

7.2.3 Ett kompensatoriskt schablonbelopp ska införas i gymnasieskolan

Utredningens förslag: Efter det att den interkommunala ersättningen och grundbeloppet till enskilda huvudmän bestämts ska ett påslag eller avdrag göras med ett kompensatoriskt schablonbelopp per elev innan ersättningen eller grundbeloppet slutligt beslutas av kommunen. Påslaget eller avdraget ska utgå ifrån elevens studieförutsättningar. Detta ska gälla elever på nationella program och programinriktat val. Schablonbeloppet ska bestämmas till 5 000 kronor per år. Påslaget eller avdraget ska göras utifrån fördelningen av elevernas meritvärden från grundskolan för respektive program på nationell nivå.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget. Viktningen av bidraget till fristående skolor bör inte göras genom ett schablonbelopp, eftersom schablonbelopp tenderar att missa viktiga individuella skillnader i förutsättningar för eleverna. Vi är positiva till kompensatorisk viktning av ersättningen baserat på elevens studieförutsättningar. Detta måste dock göras mer utvecklat och/eller individanpassat än genom ett schablonbelopp.

7.2.4 Huvudmän ska arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter

Utredningens förslag: Huvudmännen för gymnasieskolan ska aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever vid sina skolenheter. Utredningen ser dock inte att det finns anledning att reglera beslut om lokalisering närmare.

Kunskapsskolan avstyrker förslaget. Det finns ingen allmängiltig definition av allsidig social sammansättning, varför styrning och uppföljning i realiteten kommer bli högst otydlig. Det är vidare mycket svårt för en huvudman att påverka den sociala sammansättningen bland eleverna eftersom de, baserat på sina meritpoäng, ansöker till viss utbildning på skolan inte enkom skolan i sig.

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se

Kunskapsskolan i Sverige AB

2020-11-30, Stockholm

Cecilia Carnefeldt
Styrelseordförande

Fredrik Lindgren
Verkställande direktör

Postadress

Kunskapsskolan i Sverige AB
Box 92146
120 08 Stockholm

orgnr 556566-1815
info@kunskapsskolan.se
foretaget.kunskapsskolan.se